

כתב עת אלקטרוני
בהוצאת המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, ירושלים

גליון מס' 9, כסלו תשפ"א, דצמבר 2020

גליון מיוחד לציון 100 שנים לחינוך ולדורף

ניתן לקריאה באתר המכללה
<http://www.dyellin.ac.il>

חינוך ולדורף ערבי-יהודי
חינוך לחיים - חינוך לחמלה

אמיר שלומיאן

חינוך ולדורף ערבי-יהודי חינוך לחיים - חינוך לחמלה

אמיר שלומיאן

תקציר

המאמר סוקר את דרכו האישית של אמיר שלומיאן, מחנך, פעיל חברתי ומוזיקאי, שייסד יחד עם שותפים רבים גנים ובית הספר ערבי-יהודי ברוח חינוך ולדורף בכפר חילף בגליל התחתון: "עין בוסתן". שלומיאן מתאר את הקמת העמותה "מעין בבוסתן" ואת היוזמה החינוכית ומציג כמה מהאתגרים הרבים שעמדו ועדיין עומדים בדרכם. חינוך ולדורף ערבי-יהודי בבית הספר "עין בוסתן" מבוסס על משולש אידאי שצולעו האחת היא הדו-לשוניות כדרך של קבלת והכרת האחר, השנייה היא דרך החינוך של ולדורף והשלישית היא ההקשבה, כדרך שיש לתרגל שוב ושוב.

העשייה החינוכית נועדה להכין את ילדינו לחיים בעולם בן זמננו, אלא שטענה זו עשויה להתפרש כדרכים רבות. מה פירוש הכנה טובה של ילדי הארץ לזמן ולמקום שבהם הם חיים? ובעצם, לאילו ערכים אנו מחנכים? טוב נעשה אם נחזור לשאלות אלו מפעם לפעם. לאחרונה מלאו 100 שנים לחינוך ולדורף. אני מוצא שזהו מועד טוב לחזור לשאלות יסוד אלו. במאה ה-21 עומדת האנושות בפני כמה אתגרים הרי גורל. אחת המשימות הקשות ביותר העומדות בפניה היא קבלת האחר. כולנו ערים לקושי זה, שמולו ניצבות חברות רבות בעולם, ובעטיו מתרחשים אסונות רבים וכבדים. נהיר לכולנו כי יכולתו של אדם להבין את זולתו היא הבסיס ליכולתו לחוש חמלה ואמפתיה, והבסיס להיותו אדם טוב, במובן העמוק והפשוט של המילה. אך איך נוכל לחנך את ילדינו בדרך שתעודד את יכולתם להבין ולקבל את האחר, ותעודד בהם חמלה?

באוקטובר של שנת 2000, ימים ספורים אחרי שחזרתי עם משפחתי הצעירה לארץ בתום שהייה ממושכת באירופה, בערו הצמתים. אירועים שהחלו כהפגנות הזדהות המוניות של ערביי ישראל עם ערביי יהודה ושומרון, לאחר פרוץ האינתיפאדה השנייה, הסתיימו במוותם הטרגי של 14 אנשים. בעקבות חוויה שהייתה לי עצמי באחד הצמתים, יזמתי פגישות בין ערבים ועברים, שנערכו בפורום של מעגלי הקשבה. נפגשנו אחת לחודש בקביעות. ערכנו ארוחה משותפת, קראנו בקול את אמונות היסוד וכלליה של הקבוצה בשתי השפות, עברית וערבית, ואז התפצלנו למעגלי הקשבה, שבהם תרגלנו את יכולתנו להקשיב, פשוטו כמשמעו. שני כללים ייחדו פעילות זו. הכלל הראשון - מספר דוברי הערבית ומספר דוברי העברית חייב להיות זהה. משמע, אם רצה מישהו להשתתף היה עליו לוודא שאין הוא מפר את האיזון בין דוברי העברית והערבית, אם האיזון הופר - היה עליו למצוא נציג נוסף של התרבות האחרת; הכלל השני היה שכל דבר ייאמר בשתי השפות. הטענה המוכרת לפיה כל דוברי הערבית מדברים עברית לא שכנעה אותנו. בשעת התרגום הייתה שהות לנשום עמוק ולעכל את הדברים. תרגלנו איך לומר יותר בפחות מילים. הפגישות נערכו לסירוגין ביישוב ערבי וביישוב עברי, ונעו מיישוב ליישוב לפי ההזמנות שקיבלנו מן המשתתפים עצמם. במפגשים הגדולים ביותר, בכפר קרע ובמעגן מיכאל, השתתפו כ-70 אישה ואיש.

מעגל הקשבה התגלה לי כמתנת רוח אמיתית. מצאתי עצמי מתרגל בשקידה את כלליו: שימוש בחפץ הקשבה¹, דיבור מהלב, הקשבה שאין בה שיפוט. הבנתי עד כמה מורשת זו, שהועברה אלינו מתרבויות של ילידים אמריקניים, עשויה לשנות את השיח, ודבקתי בה. התנסות זו זימנה לי חוויות משנות חיים. אספר כאן על שני מקרים שיכולים ללמד אותנו רבות על חשיבות העניין.

באחד הפגישות, שהתקיימה בוואדי ערא, השתתף צעיר ערבי מאחד היישובים הסמוכים, סטודנט לתקשורת במכללה דוברת עברית. בבוא תורו לדבר הוא ביטא תסכול אדיר. הוא פירט את כעסו וביטא אותם בערבית שתורגמה לעברית.

1 חפץ העובר במעגל מאדם לאדם. רק האדם המחזיק בחפץ רשאי לדבר. כך נשמר הכלל שאיש אינו מתפרץ לדברי חברו וזכות הדיבור נחלקת שווה בשווה בין כל הנוכחים.

השנאה מילאה אותה עד לבלי הכיל. הוא החזיק בידו טלפון נייד, הניפו, כשהוא מציגו לכולם, ואמר משהו ברוח זו: אילו הייתה בידי פצצה במקום טלפון, ואילו רק יכולתי, הייתי מטיל פצצה זו על אחד הבניינים הומי האדם בתל אביב. הרוחות סערו כמובן. אנשים קמו במחאה שאותה הפנו כלפיי, על עצם העובדה שדברים כאלה יכולים להישמע במעמד זה. אני השקטתי את הרוחות, ועמדתי על כך שאנו מסוגלים לשמוע כל דבר, וכי לא הטלנו שום סייג על דברים שנאמרים, אלא רק על דברים שנעשים. הקבוצה נרגעה אט אט, אך מורת הרוח הורגשה עד סוף הפגישה. הבחור הצעיר הפתיע את כולנו כשהמשיך להגיע בחודשים הבאים. בפגישתנו השלישית או הרביעית, כשפניתי אליו בהיסוס, וביקשתי שיתייחס לדברים שאמר בכיקורו הראשון, אמר משהו ברוח זו: בחיים לא אזרוק שום פצצה על אנשים כמוכם. הרי אני אוהב אתכם. דמעות של התרגשות וחמלה נצצו בעיני רבים. לא היה אפשר להגזים בכוחן המתמיר של ההקשבה וההכלה.

במקרה אחר, כשהרחבנו את רדיוס הפעילות ונכנסנו גם לפלסטין, התקיים מעגל קטן ואינטימי בכפר קרוב לג'נין. מעטים אך נחושים היו האנשים שנאותו להצטרף. בין חברינו המוכרים היה גם גבר בשנות השלושים לחייו, שנראה פועל קשה-יום. פניו היו חתומות והיה קשה לעמוד על המתחולל בנפשו פנימה. אנשים שיתפו בתורם בכאבים ובהרהורים נוכח המחלוקות בין העמים, נוכח בניית גדר ההפרדה שהקשתה מאוד, ובמתכוון, את הגישה של עובדי ארמה פלסטינים לאדמתם. בהגיע תורו של האורח הוא אחז בחפץ ההקשבה ואמר בערכית דברים ברוח זו: הגעתי לכאן בעל כורחי. חברים הכריחו אותי. לא האמנתי שאדבר, אבל אחרי ששמעתי אתכם אני מרגיש שאני יכול אולי לומר כמה דברים. אני מלא שנאה וזעם. אני אב לשלושה ילדים קטנים. עבודה אין לי. אני יוצא יום-יום מהבית ומחפש איך להביא כסף לחיתולים, לחם וחלב. בעבר הלא רחוק, לפני שנבנתה הגדר הארורה, הייתה עבודה בישראל, היה לי גם אישור עבודה. אך זה כבר חודשים רבים שאיני יכול לעבוד. כשהגעתי למחסום כדי לבקש אישור עבודה בישראל, לפי הנהלים, פנה אליי חייל צעיר בלשון גסה ואמר שאם אסגיר את חוליית המחבלים הבאה שתצא מהכפר שלי, הוא ידאג לי לאישור עבודה. כשהסברתי לו שאין לי מושג למה הוא מתכוון ושאיני יכול לעזור לו, הפנה אלי את קנה רובהו ואמר: עכשיו תוכל להיזכר יותר טוב? הוא פקד עליי להתפשט, וכשאני עירום לגמרי פקד עליי לזחול על הארץ כתינוק. בשבועות האחרונים קיבלתי הצעות להתחבר לחגורת נפץ ולצאת לפעולת נקם בישראל בתמורה לטיפול מסור וקבוע באשתי ובילדיי. אני מרגיש כמו כלי ריק. עמדתי להיענות להצעה. עכשיו, בזכות הפגישה הזאת, אני לא חושב שאוכל לעשות את זה בחיים. האיש סיים את דבריו כשכל הנוכחים בוכים ומתפתלים על מקומותיהם בכאב. אחת המשתתפות העבריות ביקשה את רשותו לעשות מעשה קיצוני. הוא נעתר, על אף שלא ידע מה היא מתכננת. היא כרעה על ברכיה למרגלותיו, כשהוא יושב על כיסא, השפילה ראשה ואמרה כי הגם שהיא יודעת שאין הוא מאשים אותה אישית, היא מבקשת שיסלח לה, ונישקה את רגליו. האיש הופתע וצחק צחוק נבוך, אך משחרר. כולנו הופתענו מהמעשה הקיצוני. ואני תהיתי מה אני לומד ממנו. כשאני נזכר וכותב את הדברים אני עצמי בוכה. שמו ודמותו נשארו חקוקים בליבי.

*

בני הבכור בילה את שלוש שנותיו הראשונות בבית. אחר כך ביקר במשך שנתיים במשפחתון בקצה הרחוב שבו גרנו, בטבעון. בשנת 2005 היה בן חמש. הוא סיים את שהייתו במשפחתון והיה אמור להצטרף לגן ילדים. באותה עת היו בטבעון שלושה גני ולדורף יפים ומוצלחים, אלא שלרדי משהו היה חסר בהם. היה לי קשה להשלים עם העובדה שילדי שלי יגדל כמו שגדלתי אני, מבלי שיכיר בקיומו של עוד עם קרוב כל כך, העם שמעבר לוואדי. הרי אני עצמי, עד שנות העשרה של חיי, לא הבחנתי בקיומו של העם הערבי, וגם אז לא הבנתי דבר וחצי דבר מן העובדות המטרידות. בהשראת יאנוש קורצ'ק, שאמר כי כדי לשנות את העולם יש לשנות את החינוך, החלטתי לנסות לעשות מעשה. במאי 2005 נפתחה עמותת "עין בוסתן"² העוסקת מאז ועד היום בחינוך ולדורף דו-לשוני. לא כאן המקום להרחיב על אודות נפלאותיה של פדגוגיית ולדורף, שאליה התוודעתי בלונדון, שנים ספורות קודם לכן. העמותה הקימה גן ילדים לבני התרבות העברית ובני התרבות הערבית. בספטמבר 2005 נפתחה שנת הלימודים הראשונה עם גנת דוברת ערבית, וגנן דובר עברית. יצאנו לדרך נרגשים ושמחים, מלאי תקווה ואמונה ועמוסי שאלות כרימון:

באיזו שפה על הגננים לדבר? אילו חגים עלינו לחגוג? כיצד יחגגו אותם? איך למשל חוגגים את חג החנוכה עם ילדים בני עם אחר? איך מספרים סיפור? באיזו שפה? יכולתי להניח כיצד תבוא התרבות העברית לידי ביטוי בגן, לפחות היה לי קצה חוט שאפשר לשאול על כך שאלות. אך מהו הכיטוי המתאים לתרבות הערבית בגן ילדים הפועל בשיטת

2 אצל רשם העמותות השם הוא "מעייין בבוסתן", כמו בערבית: "עין אל-בוסתאן"; באנגלית נקראת העמותה Ein Bustan והוא השם הרווח.

ולדורף? והרי לא ידעתי דבר על תרבות זו. למעשה נדהמתי לגלות עד כמה אני בור בנושא זה. ועוד שאלות: באילו ימים יש להפעיל את הגן? איך לקבוע את ימי החופשה? לפתע התחוויר לי עד כמה המערכת כולה בנויה על הפרדה. כאילו יש יד מכוונת השוקדת על הנצחת ההפרדה. בחרתי להאמין שברוב המקרים הדברים אינם נעשים כמודע, אך התוצאה אחת היא. המשימה שראיתי לנגד עיניי, לתרום לקירוב לכבות דרך החינוך ובעזרת הפדגוגיה של ולדורף, מילאה אותי בחמלה ובתקווה, במשמעות ובכוח פעולה.

פעלנו כצוות שכלל את הגננים, אך גם הורים ומתנדבים. הגדרנו לעצמנו את השאלות הדחופות ביותר, ונתנו תשובות זמניות, מתוך הבנה שזהו תהליך מתמשך. פעלנו במעגלים שונים: הוועד המנהל טרח סביב שאלות פרקטיות וביורוקרטיות; צוות פדגוגי טרח סביב שאלות של תרבות, שפה ופדגוגיה, והגננים, עם ליווי מקצועי, מצאו את התשובות לצורכיהם הפרטיים של הילדים. הייתה לי הזכות להיות שותף בכל הצוותים האלה, ולנצח על חבורת אנשים מופלאה. גילינו עד כמה המשמעות נותנת כוח, ועד כמה ההקשבה היא פעמים רבות קצה הפתרון המיוחל.

השינויים המבורכים והדרמטיים ביותר שחוויתי היו אלה שחלו בי עצמי. הינה אחת מנקודות השיא: עיד אל אחדא הוא חג הקורבן, החג המוסלמי הגדול המציין את מועד החג, העלייה לרגל למכה. החגיגה בגן הצעיר כללה דגם של האבן הקדושה במכה - הפעפּה, סביבה היו פזורים נרות שיצרו אווירת חג נעימה. הכול היה מוכן באותו אחר צוהריים: מערני חג נחו על השולחן, הגן והחצר היו מוכנים, ההורים התיישבו על ספסלים, ממתנים לטקס. שרנו יחד שירי חג בערבית ובעברית, כשאני מנחה את השירה ומלווה אותה בגיטרה. ואז, נכנסו ילדינו, עטופים בתלבושות בד לבנות ויפות שהוכנו לכבוד האירוע, מלאי הוד והדר צעדו אחרי עולֶה הגננת, שזה מכבר זיהיתי אותה כאחותי מעולמות הרוח. עולה יצרה טקס מרהיב. הילדים דקלמו פסוקים מהקוראן. לא הבנתי אותם, אך אווירת קסם הילכה על כולנו.

ואז, בלי כל הכנה, קפאתי בצינה לא מוכרת. תוך שבריר שנייה אחז בי פחד קמעי בעקבות המתרחש. לא קל לי לשותף בחוויה זו, כי היא מביכה אותי גם היום, ובכל זאת אני מאמין שהיא קצה חוט ומפתח להבנת עצמי, ומכאן - להבנת החברה והתרבות שבה אנו חיים. ובכן, מחשבות שטות שטפו אותי: איך אתה מעז? נשמע בתוכי קול, הרי אינך יודע מה הם אומרים! אולי הם שרים פסוקי שטנה? כל הדעות הקדומות, שחשבתי שנפטרת מהן מזמן חזרו להכות בי. אסלאם ופנטיות, ערבים ושנאה, שואה ותקומה, אלפיים שנות גלות. והינה אני מוביל, בתור מנהיג קהילה, עדת תמימים היישר לעבר הכעבה, לב ליבה של האמונה המוסלמית. ברגעים כאלו אין משמעות לזמן. איני חושב שחלפו יותר מארבע או חמש שניות, אך עוצמתן הייתה אדירה. לשמחתי, במהרה שבו קולות אחרים להדהד בראשי, ונזכרתי מי אני ומה פשר המעמד: הרי זו עולֶה אחותך! האם אתה יכול לחשוש באמת? התמסר, שחרר את הפחד. דמעות דמומות ניגרו על פניי, מבלי שהפריעו לטקס. בכיתי בכי משחרר. החשיכה שאפפה את קהל ההורים, ותשומת הלב של הכול, שהייתה ממוקדת בילדים, עזרו לי. בתום הטקס קמו ההורים ופניהם מאירות. הכול העידו על השינוי והחידוש בלבבות. שהרי מעולם לא חגגנו יחד חג מוסלמי, ולא חשבו שהדבר יכול לשמח ולרגש אותם כל כך. בחנתי את פניהם כדי לברר מי מהם רואה את הדמעות שטרם יבשו? אט אט נמלאתי שמחה אדירה על השינוי שחל בי. הבנתי כמה קליפות הסרתי מעל נשמתו ברגעים אלה. בתום הערב הודיתי לעולה, והיא ענתה לי כמובן מאליו: עפואן, אחוי (כבקשה, אחי) בחייכה חיוך רחב. תהיתי אם ראתה שמן מכל מה שהתחולל בנפשי.

*

בשנת 2011 הקימה עמותת "עין בוסתן" בית ספר ולדורף דו-לשוני, ראשון ויחיד מסוגו, שבו חנכתי על תקן מורה עמית, יחד עם שותפתי חסנה, מורה משפרעם. בית הספר פעל שלוש שנים בלבד. הסיבות לסגירתו לא היו פדגוגיות כלל ועיקר, ומוטב שלא אבזבו עליהן מילים. בתקופת הזוהר של בית הספר שלנו, לחצתי את ידיהם הקטנות והמתקוות של 17 ילדים מדי בוקר. מהם 9 דוברי ערבית, ו-8 דוברי עברית.

גם כאן היו לנו שאלות רבות: איך מלמדים את האל"ף-ב"ת בבית ספר ולדורף דו-לשוני? מה יהא על סיפור גילגולן של האותיות בעולם? כמה אותיות יכולות כבר להתגלגל בעולם? ואם נכנס אדם אל היער - בסיפור המסופר לילדים - ובקרכת היער הוא מביע השתאותו כשידי ורגליו פרוסות לצדדים, כדוגמת האות א בעברית, איך נעשה זאת עם שני סטים שונים לגמרי של אותיות? הוסיפו לזה את ימי הזיכרון, את הצפירה הנשמעת בהם ואת שאלותיהם של הילדים - עבריים וערביים, ועוד ועוד. איני מסתיר מכם תשובות, כי רבות מהן עדיין לא נמצאו. אך לא היה מכשול שלא התגלה, בסופו של דבר, כמקפצה נפלאה אל עתיד טוב יותר. וברשותכם אשתף בעוד שני אירועים שאהבתי במיוחד, ושבושפם טפח - מלמדים כל כך הרבה.

בא היום לספר לילדים את סיפור האות א. בפדגוגיה של ולדורף יש מקום חשוב לסיפור מכונן זה, הנותן מעמד מיתולוגי לאופן שבו נחשפת האות א, כראש לאותיות כולן. והינה אצלי, בספר המורה, היו שתי אותיות, האלף העברית, ולצידה, במעמד שווה לגמרי, האליף הערבית. תהיתי איך תתקבל תוכנית אצל ילדי הכיתה שכל כך אהבתי. האם לא יפגע מעמדה העליון של האות הראשונה? החלטתי לבטוח בדרך, וסיפרתי בערך כך:

בכפר קטן, סמוך ליער עבות, חיה אישה ולה שלושה ילדים. ילדיה הקטנים חלו, ורופא הכפר שלח אותה לעובי היער, לאסוף עשבי מרפא. אך היער גדול, והסכנות בו כה רבות. מה תעשה האישה? בלב כבד עזבה את ילדיה החולים, ויצאה לכיוון היער. והינה, בשעת הצוהרים, היא רואה מרחוק צלילית גדולה ושחורה, דמות מאיימת. היא פונה בתחינה אל השמיים: אנא, עזור לי אך הפעם. הן אישה קטנה וחלשה אני, וילדיי חולים בבית, איך אוכל להגיע אל עשבי המרפא? המשיכה האם האומללה, בלית ברירה, והתקרבה אל מעבה היער. והינה לקראתה צועדת אישה, רוערת ומפחדת. אזרה האם עוז ופנתה אל האישה: מי את? ומה מעשייך פה? אל נא תכעסי עליי, אישה טובה, ענתה לה האישה, בת הכפר הסמוך אני, לא הרחק מכפרך שלך. ילדיי חולים, ובהוראת הרופא עליי להיכנס לעובי היער ולהביא עשבי מרפא, ואני כל-כך מפחדת! נדהמה האישה, סיפרה לחברתה את סיפורה שלה, ובלב מחוזק נכנסו השתיים פנימה יחדיו. משהגיעו ללב היער הן מצאו את עשבי המרפא ולא יכלו שלא להביע התפעלותן מיפי הטבע. נשאה האחת את ידיה מעלה בהודיה, כצורת האות אליף בערבית, והשנייה פרסה זרועותיה לצדדים בהתפעלות, כצורת האות אלף בעברית. עד כאן הסיפור. פני הילדים אמרו אור ותודה. הרגשתי שהילדים כמו חשו כי אני עומד מול משימה קשה ומאתגרת, והם מודים לי על שהעזתי, למענם. ומי יודע, אולי באיזה אופן אכן הבינו.

הגיעו ימי הזיכרון, ונשאלה השאלה: האם על הילדים לעמוד בעת הצפירה? בהיותם צעירים מאוד, לא מצאנו לנכון לספר להם פרטים רבים על מלחמות, על שואה, ועל חובת הזיכרון. אך הילדים יודעים מעצמם דברים רבים. וביום השואה, הם שאלו כמובן: צריך לעמוד, נכון? הייתה גם מי שהגיבה בהכרזה: אני לא עומדת! והיא לא הייתה יחידה. הנחתי לכל אחת ואחד מהם לעשות כפי שנוח לו, כשאני מרגיע: זה בסדר כך, ובסדר כך. בתום הצפירה נסבית. ובתום הצפירה פניתי אליהם ושאלתי: אמרו לי אתם, על מה ולמה יש צפירה כזאת? אחרי שתיקה של כמה שניות אמרה אחת הילדות (מבית יהודי) בהיסוס רב ובקול חלוש: אני חושבת שזה בגלל שפעם, מזמן, בארץ רחוקה רחוקה, לא כאן, הייתה מלחמה. אני חושבת שמישהו רצה להרוג אנשים, בגלל שהם היו יהודים. אני חושבת שכתא שלי מתה שם, אבל אני לא בטוחה. ומייד שאלה ילדה אחרת (חברתה, שהייתה, במקרה או שלא במקרה, מבית מוסלמי): אבל למה להרוג כי הם יהודים? ואיך בכלל אפשר לדעת שהם יהודים או לא יהודים? התפתח דיון בכיתה, האם אפשר לדעת את זהותו של אדם לפי מראהו החיצוני? הינה למשל לחסנה המורה יש כיסוי ראש, וכל בנות הכיתה אוהבות לכסות גם הן את ראשן ולהיות כמו חסנה. אפשר לדעת דברים, לפי כיסוי הראש למשל, סיכמו. אך השיחה המרגשת לא הספיקה להם. למה קיימת הצפירה הזו? תבעו לדעת. ביקשתי את עזרת הרוח הגדולה, ואמרתי:

נכון שלפעמים, למשל בהפסקות, ילדים עלולים לריב עם ילדים אחרים? נכון, אישרו. נכון שאם ילדים לא מסתדרים ורבים אז הם פונים למורים? נכון, ענו. אתם יודעים שלפעמים זה קורה גם למבוגרים? התגובות היו מגוונות. היו מי שטענו: איך יכול להיות? מבוגרים! מה, הם רבים ביניהם? וילד אחד, מאלו שענים פקוחה במיוחד, הסביר לכולם: בטח! אתם לא יודעים? אפילו ברחוב שלי זה קרה. הוא סיפר על אלימות בין מבוגרים. הילדים רצו לדעת עוד, ואף הגיעו למסקנה שכאשר מבוגרים רבים, זה מסוכן מאוד, ועלולות לפרוץ מלחמות. אך למי המבוגרים פונים כשהם רבים? לאור השאלות והתשובות, הצעתי: הצפירה הזאת באה להזכיר לנו שלא טוב לריב. תמיד יש דרך אחרת, בלי מריבה, כדי לפתור בעיות. השתררה דממה של מחשבות עמוקות. ואז אמרה אחת החמודות: אם ככה, אז למה הצליל של הצפירה כל כך מכאיב ומכוער? איזה צליל היית מעדיפה? שאלתי. במבט מהורהר אמרה: פעמונים. גדולים ויפים. אז אולי כשאתם תגדלו, סיכמתי בנימה חיובית, תשנו את צליל הצפירה לצלילי פעמון! כולם שמחו לרעיון.

הינה כך נפלה לידי הזדמנות נפלאה לבדוק את מהותם העמוקה של הדברים: אין לקדש דבר לפני שבררנו לעצמנו, כמחנכים וכבני אדם, מה קדוש בעינינו ומה אינו קדוש. ומה בעצם קדוש? עבורי, קדוש הוא הניצוץ שבעיניים. קדוש הוא המרחב שבין לב ולב. ואין לך ממשות של מרחב זה אלא כאשר נשאלת השאלה: האם תוכל לקבל אותי? האם נוכל לגשר על הפער? משנה לשנה הבנתי יותר ויותר את גודל ההזדמנות, ועד כמה אני בר מזל להיות שותף בדרך זו. לא תופתעו אפוא כשאסכם: את החינוך ב"עין בוסתן" ביססנו על משולש אידאי. צלעו האחת של המשולש היא הרו-לשוניות. לא כבעיה שיש לפתור, אלא כמשאב חינוכי שנתרגל כבר מגיל צעיר, אשר בעזרתו נלמד איך לקבל את האחר; הצלע השנייה של המשולש היא דרך החינוך של ולדורף, לא כאמת אבסולוטית מקודשת, אלא כמרחב של

פדגוגיות מעמיקות ונבונות, שיש להתאימן למצבים המשתנים; צלעו השלישית של המשולש היא ההקשבה, כדרך שיש לתרגל. האם מצאנו פתרון? האם אנו, ב"עין בוסתן" יודעים כיצד להכין את ילדי ישראל לאתגרי המקום והזמן? איני רואה כך את הדברים. כי זה יופיו של תחום החינוך, שתמיד רבות בו השאלות, והן עולות עם כל צעד נוסף שאנו מעזים לעשות. אך אני עצמי מלא הודיה והוקרה על שנחשפה לעיני דרך, שהיא בהחלט גם נתיב של חמלה. תודה שקראתם.

*

הכותב, אמיר שלומיאן, תושב טבעון, מוזיקאי, יזם חברתי ומחנך, יזם בשנת 2005 את עמותת "עין בוסתן" המפעילה גן ופעוטון ולדורף דו-לשוניים. בשנת 2011 הקימה העמותה בית ספר ולדורף דו-לשוני, ראשון ויחיד מסוגו, ובו שימש שלומיאן מורה עמית עם שותפה ערכיה. משרד החינוך סגר את בית הספר שלוש שנים לאחר תחילת עבודתו. הגן והפעוטון עודם פעילים ומשגשגים. בספטמבר 2019 נפתח גן דו-לשוני ייחודי בקיבוץ עברון, משותף לילדים מהכפר מזרעה ומעברון. שלומיאן ליווה את יוזמת ההורים כשנה וחצי עד פתיחת הגן, ולאחר מכן ליווה את הצוות החינוכי, ליווי מקצועי, במשך שנתיים. בשנת 2020 הצטרף שלומיאן לצוות המורים בסמינר "בוד'ור - זרעים" לחינוך ולדורף בשתי השפות, ביפו. משנת 2015 מופיע שלומיאן בהופעת היחיד שלו "על רגעי הערות". תוכלו לקרוא ולשמוע משיריו במרשתת, בכתובת: shlomian.com.